

veel Duitsers in die trein hebben gezeten? Hoe meer, hoe liever, het zijn Duitsers, géén sentimentaliteit!¹

Aan de juistheid der legerberichten werd niet getwijfeld. Diezelfde dag waarschuwde het Algemeen Hoofdkwartier evenwel, dat de radioluisteraars uitsluitend geloof moesten hechten aan de bekende stemmen van de nieuwslezers van het ANP. Berichten en strooibiljetten die van 'onderhandelingen met de aanvaller' of van staken van het verzet gewaagden, zouden steeds, aldus het hoofdkwartier, 'van de vijand afkomstig zijn . . . Nooit ofte nimmer zullen opperbevel en regering zich inlaten met onderhandelingen met de vijand.'² Het was een waarschuwing die, terwijl ze zekerheid wilde scheppen, onzekerheid bevorderde: wat was dat voor duivelse vijand die van de Nederlandse golfengten gebruik kon maken om gefingeerde instructies te verspreiden! Het Algemeen Hoofdkwartier maakte overigens de fout om, ongeacht de algemene waarschuwing, de bekendmakingen met betrekking tot het militair gezag voor de radio te laten voorlezen door een van de officieren van het Centraal Luchtvaartbureau wiens stem uiteraard onbekend was – het was een handelwijze die, drie dagen volgehouden, heel wat extra verwarring wekte en op de rode al aanleiding gaf tot 'allerlei wilde geruchten omtrent verraad e.d.'³ Trouwens, er was meer: in de avondbladen van de eerste oorlogsdag kon men lezen, dat in Den Haag door mensen die aan de huizen aanbelden (kennelijk Vijfde Colonnisten!), het bericht verspreid werd dat het gevaarlijk was, het drinkwater te gebruiken.⁴

Het was vooral de verrassende inzet van het Duitse luchtlandingsleger die in het westen des lands bij militairen en burgers nervositeit wekte. De onzekerheid werd versterkt doordat niet alleen op Waalhaven (dat berichtten wij al) maar ook elders aan parachutes hangende stropoppen leken te dalen die voor parachutisten gehouden werden. De werkelijke parachutisten kwamen overigens in veel sterker mate verspreid neer dan met de Duitse plannen overeenkwam, ten dele doordat zij met de wind afdreven.⁵ Spoedig deden geruchten de ronde dat die parachutisten een sinistere bewapening hadden, 'de laarzen volgestopt met handgranaten. Naar werd beweerd, ook met een mechanisch pistool dat afging bij omhoogheffen der armen.'⁶ En dan waren deze lieden ook nog, aldus het eerste legerbericht, 'voor een deel in Nederlandse uniformen gekleed'! Welke Nederlandse militair die men niet persoonlijk kende, kon men nog vertrouwen? Ieder die

¹ A. Coolen: *Bevrijd vaderland* (1945), p. 17. ² Tekst in *De Telegraaf*, 10 mei 1940.

³ Molenaar: *De luchtverdediging*, VII, p. 7. ⁴ *De Telegraaf*, 10 mei 1940. ⁵ Getuige M. R. H. Calmeijer, *Eng.*, dl. I c, p. 309. ⁶ J. D. G. Poldermans: 'De maanden na 10 mei 1940' (10 mei 1940, Collectie dagboeken, no. 956).